

DE GRAFSTENEN IN TINALLINGE.

Gedurende een tijdperk van zes eeuwen hebben de inwoners van Tinallinge hun doden rond de dertiende eeuwse kerk begraven. In het jaar 1873 vond er de laatste begrafenis plaats.

Ongetwijfeld is het kerkhof ouder dan het tegenwoordige kerkgebouw, dat in de 13^e eeuw is gebouwd. Uit een document van ongeveer het jaar 1000 blijkt dat Tinallinge al een naar buiten tredende geloofsgemeenschap had. Vrij zeker heeft centraal in het dorp eerst een houten kerk als plaats van samenkomst gestaan. Liudger begon zijn wervingscampagne in de Ommelanden voor het volgen van de leefregels van Jezus van Nazareth namelijk al in het jaar 787. Deze taak voerde Liudger uit in opdracht van Karel de Grote.

Ook voor de komst van het Christendom hebben de mensen op de verhoogde plek midden in het dorp al godsdienstige bijeenkomsten gehouden. Het herdenken van de doden was toen een religieuze aangelegenheid. De overledenen bleven het beste in de herinnering voortleven als zij dicht bij de plaats van de samenkomsten werden begraven. Dit gebruik is met de komst van het Christendom niet verdwenen maar bleef tot ver in de 19^e eeuw gehandhaafd.

Sinds de Middeleeuwen werden er op de graven houten, ijzeren of stenen gedenktekens geplaatst. Houten kruisen waren niet lang tegen de tand des tijds bestand. Na enkele jaren waren ze vergaan. IJzeren gedenktekens gingen wat langer mee. Alleen grafstenen van goede kwaliteit waren in staat de eeuwen te trotseren.

De keuze van de grafbedekking hing vaak af van de financiële draagkracht van de overledenen en hun nabestaanden. De duurere grafstenen die het minst van verwerking te lijden hadden werden in het algemeen door de welgestelden aangeschaft. De eenvoudige mensen en de armen waren echter niet in staat om de graven van hun doden van grafstenen te voorzien.

Van de gedenktekens op het kerkhof zijn alleen grafstenen overgebleven. Zij vermelden in het algemeen de namen van het rijkere deel der bevolking en geven daarom geen goed beeld van de verscheidenheid der mensen die in en rond een dorp hebben geleefd.

In het archief van de kerk wordt een schrift bewaard waarin de namen van de overledenen zijn opgeschreven. Het schrift begint op 22 februari 1806 en eindigt op 15 oktober 1873 als het kerkhof voor teraardebestellingen gesloten wordt. In die periode zijn er in Tinallinge 339 mensen begraven. Daarvan hebben slechts 62 - dat is minder dan het vijfde deel - een steen als grafbedekking gekregen.

Niet alleen rond de kerk maar ook binnen de kerkmuren werden vroeger doden begraven. In het algemeen betrof het mensen die een belangrijke invloed hebben gehad op het leven in een kerspel, het gebied dat bij een kerk behoorde. In de kerk van Tinallinge zijn 13 leden van de hoofdelingenfamilie Tjarda van Starckenborgh en 2 predikanten begraven. Alleen van de 2 laatste zijn de grafstenen bewaard gebleven.

Rond de kerk zijn nog 75 grafstenen aanwezig. Hiervan bedekken 9 de graven van mensen die vóór 22 februari 1806 zijn gestorven. De oudste grafsteen, die later opnieuw is gebruikt, draagt het jaartal 1649.

In het verleden zijn niet alleen de minder houdbare grafbedekkingen verdwenen, ook zijn er enkele grafstenen zoekgeraakt. Dit blijkt uit de vergelijking van drie inventarisaties.

De resultaten van de eerste inventarisatie die op alle kerkhoven in de provincie Groningen plaats vond zijn in het jaar 1910 weergegeven in "Grafschriften in Stad en Lande" geschreven door J. A. Feit, C. H. van Rijn, Jb. Vinhuizen en G. A. Wumkes. Deze inventarisatie beperkte zich tot de grafbedekkingen van vóór 1825.

De tweede provinciale inventarisatie is verricht door A. Pathuis - oud-archivaris van het Rijksarchief in Groningen - en uitgevoerd in de periode van 1942 tot 1973. De resultaten zijn vermeld in "Groninger Gedenkwaardigheden: Teksten, Wapens en Huismerken van 1298 - 1814". Dit boek is in 1977 uitgegeven.

In juli 1993 heeft de kerkvoogdij op het kerkhof van Tinallinge opnieuw een inventarisatie uitgevoerd. Bij die gelegenheid is een lijst samengesteld van alle aanwezige grafstenen. Deze lijst vermeldt dus de grafstenen die - voor zover niet verdwenen of zoekgeraakt - in de loop der eeuwen op het kerkhof een plaats hebben gekregen.

In de loop der tijden zijn oude grafstenen die gemaakt waren van slecht materiaal door verwerking uit elkaar gevallen en verloren gegaan. Ook zijn grafstenen weggehaald om ze voor uiteenlopende doeleinden te gebruiken zoals stoep treden, als verharding voor paden en dammen en zelfs in varkenshokken. Bij hoge uitzondering worden zulke stenen teruggevonden. Verder zijn er grafstenen onder de grasmat geraakt, niet alleen door het voortwoekeren van de plantengroei maar ook door graafwerkzaamheden. In deze gevallen kunnen de stenen vaak gaaf te voorschijn worden gehaald. Op het kerkhof in Tinallinge zijn sinds 1914 tenminste 4 stenen zoekgeraakt of verdwenen.

De nu op het kerkhof van Tinallinge aanwezige grafstenen zijn lange tijd blootgesteld geweest aan verwerking. De teksten van enkele zijn daardoor nauwelijks leesbaar. Toch is het gelukt om van alle stenen de namen te ontcijferen.

Hieronder volgen de op de grafstenen gevonden namen met het jaar van overlijden en de bereikte leeftijd. Echtparen zijn vermeld op twee opeenvolgende regels. Van de overige gehuwden, waarvan op het kerkhof geen grafsteen aanwezig is, zijn de namen van de echtgenoten vermeld. Achter ongehuwden staan de namen van de ouders. De volgnummers corresponderen met de nummers van de grafstenen die op de plattegrond van het kerkhof zijn weergegeven.

1740 Geestelijk leven en kerken

1. Smaltzius, Johannes	1681, 56 jr, man of wedn van Emerantia Conradi
2. Pesman, Johannes	1766, 44 jr, man van Martje Gerrits
3. Klasen, Grietje	1745, ? jr
4. Bruins, Harke	1745, 65 jr
5. Stol, Anje Klaassens	1857, 25 jr, vrouw van Derk Jans Frieling
6. Stol, Jantje Klaassens	1844, 26 jr, dochter van Klaas Jans Stol en Antje Kornelis Wiersum
7. Stol, Jan Klaassens	1850, 8 jr, zoon van Klaas Jans Stol en Antje Kornelis Wiersum
8. Stol, Klaas Jans	1857, 55 jr
9. Wiersum, Antje Kornelis	1868, 59 jr
10. Stol(linga), Willem Jans	1830, 35 jr, man van Hendrikje Hendriks Venhuizen
11. ter Weer, Jan Roelfs	1867, 78 jr
12. Sijbolts, Henderika Eisses	1854, 52 jr
13. Wiersema, Luitje Geerts	1836, 49 jr
14. Pesman, Martje Hendriks	1830, 37 jr
15. Wiersema, Geertruide Luitjes	1844, 26 jr, dochter van Luitje Geerts Wiersema en Martje Hendriks Pesman
16. ten Bos, Martje D.	1859, 4 jr, dochter van Derk Pieters ten Bos en Hendrika Luitjes Wiersum
17. ten Bos, Martje	1863, 26 dg, dochter van Derk Pieters ten Bos en Hendrika Luitjes Wiersum
18. Sijbrands, Bruin	1774, 36 jr, man van Anje Harms Knol
19. Bruins, Sijbrand	1775, 72 jr, man van Hendrikje Peter Mennens
20. Faber, Jakob Frederikus	1821, 31 jr, man van Anje Jans Mulder.
21. Nanninga, Klaas Heyes	1861, 34 jr, man van Martje Jans ter Weer
22. Huizenga, Pieter Andries	1828, 86 jr, ongehuwd
23. Jans, Wijpke	1743, 40 jr, vrouw van Lippe Jans
23. Jelmers, Jacob	1649, ? jr, man of wedn van Aaltje Jansen
24. Lippes, Hindrik	1811, 69 jr
25. Andrier, Geertruid	1796, 49 jr
26. Nanninga, Heye Nannes	1866, 86 jr
27. Huizenga, Trijntje Geerts	1849, 67 jr
28. Nanninga, Pieter Andries	1867, 49 jr, man van Anje Jans ter Weer
29. Nanninga, Nanko	1845, 33 jr, zoon van Heije Nannes Nanninga en Trijntje Geerts Huizenga
30. Nanninga, Tamme Hayes	1859, 36 jr, zoon van Hayes Nannes Nanninga en Trijntje Geerts Huizenga
31. Stol, Derk Jans	1861, 48 jr, man van Grietje Luitjes Wiersema
32. Stol, Martje Derks	1853, 11 wk, dochter van Derk Jans Stol en Grietje Luitjes Wiersum

Hoofdstuk

1740 Geestelijk leven en kerken

33. Stol, Jan Derks	1854, 3 jr, zoon van Derk Jans Stol en Grietje Luitjes Wiersum
34. Stol, Martje Derks	1860, 6 jr, dochter van Derk Jans Stol en Grietje Luitjes Wiersum
35. Stol, Jan Derks	1873, 5 wk, zoon van Harm Jans Stol en Kornelia Luurts Gaaikema
36. Jonker, Hinderika Arents	1867, 55 jr
37. Sluurman, Jan	1864, 64 jr
38. Cornelis, Gepke	1679, ½ jr, dochter van Cornelis Jans en Gepke Cornelis
39. Ewens, Cornelis	1658, man of wedn van Hille
40. Stol, Jan Derks	1855, 69 jr
41. Wiersema, Klaaske Geerts	1825, 40 jr
42. Stol, Hinderika Jans	1824, 3jr, dochter van Jan Derks Stol en Klaaske Geerts Wiersema
43. Stol, Geert Jans	1848, 33 jr, man van Henderika Luitjes Wiersema
44. Stol, Geert Geerts	1849, 11 wk, zoon van Geert Jans Stol en Hendrika Luitjes Wiersema
45. Smaltzius, Johannes sr.	1652, 74 jr
46. Nicasius, Susanna	1662, ? jr
47. Frieling, Martje Derks	1869, 29 wk, dochter van Derk Jans Frieling en Baaike Jans ter Weer
48. Frieling, Derk Jans	1869, 52 jr, man van Baaike Jans ter Weer
49. van der Tuuk, Martje Jans	1871, 19 jr, vrouw van Luitje Derks Stol
50. Frieling, Anje Jans	1864, 41 jr, wed van Jan Dietert van der Tuik
51. Frieling, Jantje Jans	1860, 29 jr, vrouw van Mechiel Jans van der Tuik
52. Frieling, Henderika Jans	1838, 38 jr, vrouw van Arent J. Sluurman
53. Frieling, Jan Johannes	1863, 75 jr
54. Stol, Martje Derks	1831, 60 jr
55. Pesman, Henderika	1814, 53 jr, wed van Derk Ekkes
56*. Tiemens, Eise Riekes	1846, 28 jr, zoon van Rieke Tiemens en Martje Eizes Sijbolts
57*. Tiemens, Tiemen	1845, 29 jr, zoon van Rieke Tiemens en Martje Eises Sijbolts
58*. Tijmens, Jan Riekes	1836, 4 jr, zoon van Rieke Tiemens en Martje Eizes Sijbolts
59*. Tijmens, Rieke Riekes	1838, 48 jr, man van Martje Eises Sijbolts
60*. Sijbolts, Martje Eizes	1859, 65 jr, wed van Rieke Tiemens
61. van der Molen, Luitje Jans	1868, 64 jr
62. Wiersum, Anje Kornelis	1867, 60 jr
63. Wiersum, Kornelis Berends	1841, 82 jr
64. Frieling, Jantje Johannes	1846, 76 jr

1740 Geestelijk leven en kerken

65. Frieling, Ekke Jans 1823, 47 jr, man van Hendrika Theophilis Frieling
 N.B. Deze steen waarvan slechts een gedeelte in de kerk wordt bewaard ligt niet op het kerkhof.
66. van Tijum, Eilke 1860, 6 dg, d. van Henderikus Jakobs v T. en Dieuwerke Eilkes v d Laan
67. van Tijum, Henderikus Jakobs 1860, 47 jr, man van Dieuwerke Eilkes van der Laan
68. Hoeksema, Willem Popkes 1865, 40 jr, z. van Popkes Eilkes Hoeksema en Grietje Reenders Berghuis
69. Hoeksema, Pieter Popkes 1865, ? jr, man van Agnieta Kornelis Smit
70. Hoeksema, Popkes Eilkes 1857, 76 jr
71. Berghuis, Grietje Reenders 1851, 66 jr
72. Hoeksema, Anje Popkens 1870, 52 jr, vrouw van G. Kamphuis
73. Dwarshuis, Foske Kornelis 1871, 45 jr, vrouw van Hendrik Pieters Schreuder
74. Hoeksema, Anna Popkes 1847, 35 jr, d. van Popkes Eilkes Hoeksema en Grietje Reenders Berghuis
75. Reitsema, Kornelis Klaassens 1861, 78 jr
76. Kuiper(s), Nantje Pieters 1860, 63 jr
77. Reitsema, Marten 1855, 31 jr, z. van Kornelis Klaassens Reitsema en Nantje Pieters Kuiper(s)

* Deze stenen zijn van hun plaats geweest. Wellicht liggen ze op het kerkhof niet in de goede volgorde.

De ligging van de grafstenen in en rond de kerk van Tinallinge
(geschematiseerd)

